

OPINIA

KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 6 lipca 2016 r.

w przedmiocie projektów rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości:

- **w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu;**
- **w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu;**
- **zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie;**
- **zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych;**

Krajowa Rada Sądownictwa, po zapoznaniu się z wyżej wymienionymi projektami rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości, negatywnie ocenia kierunek zmian legislacyjnych zmierzający do istotnego obniżenia opłat za czynności adwokackie i czynności radców prawnych, zarówno gdy pomoc prawna jest świadczona z wyboru, jak i urzędu. Ponadto Rada kwestionuje zastosowany w rozporządzeniach automatyzm przy ustalaniu wysokości opłat, w szczególności wówczas gdy wysokość opłaty zależy wyłącznie od wartości przedmiotu sporu, pomijając całkowicie nakład pracy pełnomocnika. Wydanie nowych rozporządzeń jest dobrą okazją do analizy i oceny wszystkich przepisów (paragrafów) obecnie obowiązujących rozporządzeń dotyczących opłat za czynności adwokatów i radców prawnych oraz uporządkowania materii nimi regulowanej. W kolejnych rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości są bezkrytycznie przepisywane kategorie spraw. Zmieniają się tylko stawki minimalne, a cała reszta pozostaje bez zmian mimo zmiany rodzajów spraw toczących się w sądach.

Uzasadnienia opiniowanych projektów rozporządzeń oparte zostały na błędnych założeniach, że koszty adwokackie lub radcowskie przysługują pełnomocnikowi procesowemu. W rzeczywistości sąd zasądza koszty procesu (w tym także koszty zastępstwa procesowego) na rzecz strony wygrywającej sprawę sądową, a nie jej pełnomocnika. Ich wysokość powinna więc zostać ustalona na poziomie, który zagwarantuje stronie wygrywającej zwrot poniesionych wydatków co najmniej w „godziwej” wysokości. Obecnie

projektowane stawki wynagrodzenia minimalnego za czynności adwokatów i radców prawnych zdecydowanie gwarancji takiej nie przewidują, a wręcz stwarzają uprzywilejowaną sytuację prawną dla strony przegrywającej, która swoim zachowaniem doprowadziła do konieczności wszczęcia i prowadzenia postępowania sądowego lub ewentualnie sama wystąpiła z nieuzasadnionymi żądaniem.

Minister Sprawiedliwości pomija okoliczność, że sąd zgodnie z obowiązującymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego (dalej „k.p.c.”) w szczególnie uzasadnionych przypadkach może obciążyć stronę przegrywającą tylko częściowo kosztami procesu albo nie obciążać jej w ogóle tymi kosztami, co w ocenie Rady stanowi wystarczającą gwarancję konstytucyjnego prawa jednostki do sądu (art. 100 i 102 k.p.c.). Sąd posiada także inne możliwości elastycznego rozdzielania kosztów procesu w wyjątkowych przypadkach, np. zasądzenia na rzecz strony pozwanej, która przegrywa proces kosztów procesu w sytuacji, gdy nie dała podstaw do wytoczenia powództwa i uznała powództwo przy pierwszej czynności procesowej (art. 101 k.p.c.).

Podkreślenia wymaga także, że proponowane stawki w odniesieniu do większości kategorii spraw, wymagających od pełnomocnika znacznego nakładu pracy, są zbyt niskie gdyż stanowią powrót do stawek odpowiednich kilkanaście lat temu. Na przykład w sprawach, w których pomoc prawna jest świadczona przez adwokata lub radcę prawnego z urzędu: opłata 90 zł w sprawach o nawiązanie umowy o pracę, uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, przywrócenie do pracy lub ustalenie sposobu ustania stosunku pracy, opłata 360 zł w sprawach o rozwód i unieważnienie małżeństwa, opłata 240 zł w sprawach o ubezwłasnowolnienie, opłata 120 za sporządzenie i wniesienie skargi kasacyjnej oraz udział w rozprawie przed Sądem Najwyższym, a także sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej, opłata 480 zł za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz za stawiennictwo na rozprawie, opłata 240 zł za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz za stawiennictwo na rozprawie, opłata 240 zł za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz za stawiennictwo na rozprawie, opłata 240 zł w przypadku większości spraw rozpoznawanych przed sądami administracyjnymi w pierwszej instancji.

Pomimo, że w sprawach, w których pomoc prawna jest świadczona z wyboru projektowane stawki minimalne są na nieco wyższym poziomie, to jednak również w tym przypadku są oderwane od warunków rynkowych i niezbędnego nakładu pracy pełnomocnika (na przykład: opłata 240 zł w sprawach o opróżnienie lokalu mieszkalnego, opłata 180 zł w sprawach o nawiązanie umowy o pracę, uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, przywrócenie do pracy lub ustalenie sposobu ustania stosunku pracy, opłata 960 zł za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz stawiennictwo na rozprawie

przed Trybunałem Konstytucyjnym, opłata 480 zł za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia tej skargi).

Biorąc pod uwagę prowadzone obecnie prace legislacyjne, które zmierzają do ustalenia minimalnego wynagrodzenia za pracę na poziomie 12 zł brutto za godzinę oraz uwzględniając poziom proponowanych opłat i stawek minimalnych, może się okazać, że adwokaci i radcy prawni będą zmuszeni świadczyć pracę poniżej wynagrodzenia minimalnego, w szczególności, gdy pomoc prawna jest przez nich świadczona z urzędu.